

Дружиніна Т. О., здобувачка 1-го курсу СО «Магістр»,
факультету хімії, біології і біотехнологій
спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки»
Донецький національний університет імені Василя Стуса,
Україна
Науковий керівник – Зарішняк І. М., канд. пед. наук, доц.,
Донецький національний університет імені Василя Стуса,
Україна

МОНІТОРИНГ ЯКОСТІ ОСВІТИ ЯК ІНСТРУМЕНТ МЕТОДИЧНОГО ТА УПРАВЛІНСЬКОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОГО СТАНДАРТУ ОСВІТИ

Освіта у сучасному світі – це багатоманітне і складне суспільне явище, що інтегрує різні види навчальної і виховної діяльності, їх зміст у єдину соціальну систему. Одним із головних завдань сучасної освіти є досягнення її високої якості, що відповідає запитам суспільства. Також управління загальноосвітніми навчальними закладами на рівні сучасних вимог вимагає прийняття правильних, науково-обґрунтованих рішень, потребує достовірної інформації, яку можна отримати тільки у процесі комплексного спостереження.

Отже, на сьогодні моніторинг якості освіти виступає інструментом методичного та управлінського забезпечення державного стандарту освіти. Моніторинг походить від латинського *monitum*, що означає вказівка, застереження, нагадування.

Якісна освіта розглядається сьогодні як один з індикаторів високої якості життя, інструмент соціальної та культурної злагоди й економічного зростання. Єдина можливість забезпечити реалізацію цього завдання – це отримання вичерпного знання про стан освіти, тобто інформації – повної, об'єктивної, точної. Одним із основних шляхів отримання такої інформації є організація та проведення моніторингових досліджень. Адже моніторинг є спеціальною системою тривалого спостереження, яка дає змогу об'єктивно оцінювати якість освіти та глибше зрозуміти причини сучасних недоліків практичного застосування цієї системи й на підставі цього прогнозувати основні тенденції та динаміку розвитку освітньої галузі.

Моніторинг (від лат. *monitum* – вказівка, застереження, нагадування) – система збирання, обробки, зберігання та розповсюдження інформації про будь-яку систему або її окремі елементи, що орієнтована на інформаційне забезпечення управління цією системою, дає змогу визначати її стан у будь-який момент часу та дозволяє прогнозувати її розвиток.

З'ясуємо суть ключових понять нашого дослідження, спираючись на визначення Г. Єльнікової, Т. Лукіної, А. Майорова та ін.

Моніторинг в освіті – система збору, обробки, зберігання та розповсюдження інформації про освітню систему або її окремі елементи, що орієнтована на інформаційне забезпечення управління, дає змогу визначати стан об'єкта у будь-який час і може забезпечити прогноз його розвитку (А. Майоров).

Моніторинг якості освіти – це система збирання, оброблення, зберігання і поширення інформації про освітню систему або окремі її елементи, яка орієнтована на інформаційне забезпечення управління, дозволяє робити висновок про стан об'єкта в довільний момент часу і може забезпечувати прогноз його розвитку.

Моніторинг здійснюється з метою:

- вдосконалення педагогічних засобів;
- визначення результативності навчання та виховання здобувачів освіти;
- визначення ефективності використання коштів;
- планування та прогнозування розвитку освітньої галузі;
- формування освітньої політики;
- визначення престижності та конкурентоспроможності національної системи освіти;
- створення певних інформаційних умов для формування цілісних уявлень про стан функціонування системи загальної середньої освіти на обласному та місцевому рівнях, про те, які якісні та кількісні зміни відбуваються в ній під впливом різних факторів;
- створення сприятливих умов для виявлення, розвитку і підтримки здібної та обдарованої молоді, підготовки її до дослідницької, наукової діяльності у вищих навчальних закладах;
- виявлення і підтримка творчих керівників і педагогічних колективів навчальних закладів нового покоління, підняття їхнього престижу, конкурентоспроможності;
- організації взаємодії з закладами вищої освіти.

За статтею 48 Закону України «Про освіту» моніторинг якості освіти – це система послідовних і систематичних заходів, що здійснюються з метою виявлення та відстеження тенденцій у розвитку якості освіти в країні, на окремих територіях, у закладах освіти (інших суб'єктах освітньої діяльності), встановлення відповідності фактичних результатів освітньої діяльності її заявленим цілям, а також оцінювання ступеня, напряму і причин відхилень від цілей.

Успіх інноваційних змін залежить від педагогічного працівника, його творчого потенціалу, готовності до безперервної самоосвіти, здібності до гнучкого соціально-педагогічного мислення, гуманістичної спрямованості особистості. Професійна компетентність педагогічного працівника сьогодні набуває надзвичайно важливого значення. Модель сучасного педагога передбачає готовність

до застосування нових освітянських ідей, бути у постійному творчому пошуку. Формування педагогічного працівника-професіонала розпочинається з уміння аналізувати свою діяльність та її результати. Для забезпечення високої якості освіти необхідно мати об'єктивну та своєчасну інформацію про її стан на рівні навчального закладу. Таке інформаційне забезпечення може бути реалізоване шляхом використання освітнього моніторингу. Педагогічний моніторинг дає можливість накопичувати інформацію про кожного педагога, відстежувати, прогнозувати та моделювати стан і розвиток їхнього професійного рівня, передбачає дослідження педагогічної, інноваційної, самоосвітньої, науково-методичної діяльності, виховної роботи. Педагогічна діагностика забезпечує науковий підхід до організації роботи з педагогічними кадрами. Завдяки їй формується уявлення про педагогічну компетентність працівника. Для комплексної експертної педагогічної діагностики використовуються різні форми й методи: самоаналіз роботи викладачем, проведення анкетування учнів / студентів, батьків і педагогів, тестування, спостереження, опитування, відвідування системи уроків, аналіз статистичної звітності, ведення ділової документації, тематичні перевірки, виявлення рівня психологічної та загальнокультурної підготовки, аналіз участі в методичній роботі, проведення моніторингу якості знань.

Одним із показників педагогічної компетентності педагогічного працівника є моніторинг якості знань учнів / студентів. Проводяться ці дослідження на основі зіставлення показників знань учнів / студентів, у яких педагог викладає кілька років. Це дослідження наочно показує динаміку якості знань у системі роботи педагога. Складаються таблиці, створюються діаграми, де порівнюються показники кожного року та відстежується річна динаміка. Аналізуючи результати моніторингу закладу освіти, адміністрація бачить ефективність роботи педагогічного працівника та планує шляхи корекції діяльності педагога або приймає рішення про вивчення, узагальнення та розповсюдження досвіду роботи педагога.

Моніторинг створює ситуацію, коли сам учитель зацікавлений у незалежній, об'єктивній оцінці своєї праці, визначенні шляху свого професійного зростання, пошуку нових технологій, проходженні курсів підвищення кваліфікації, відвідуванні відкритих уроків своїх колег.

Принципи проведення моніторингових досліджень:

- чесність, прозорість, послідовність і об'єктивність під час аналізу та викладу висновків за результатами діяльності;
- намагання точно оцінювати дані;
- достовірний виклад фактів;
- ввічливість, відкритість і неупередженість під час обговорення результатів дослідження;

- шанобливе ставлення до всіх учасників моніторингу;
- узгодженість;
- комплексність;
- безперервність;
- своєчасність;
- перспективність;
- рефлексивність;
- гуманістична спрямованість;
- варіативність.

Вимоги від Т. Лукіної, на наш погляд, узагальнюють сказане вище:

1. Моніторинг не є контролем або інспектуванням навчального закладу.
2. Результати моніторингу не можна використовувати для покарання конкретних осіб.
3. Моніторинг потребує систематичності та послідовності дослідження проблем.
4. Якість результатів моніторингу (наприклад, рівень навчальних досягнень) залежить від якості технології та інструментарію для оцінювання.

Розглянемо етапи проведення моніторингового дослідження, які визначено Т. Лукіною [5, с. 36]:

I етап. Визначення мети та планування

1. Визначення об'єкта дослідження.
2. Розрахування та формування вибірки.
3. Складання графіка:
 - визначення термінів і процедур;
 - підбір та підготовка (навчання) координаторів дослідження.
4. Визначення критеріїв та показників оцінювання.
5. Вибір методів дослідження.

II етап. Розробка інструментарію моніторингу

1. Розробка тестів (письмових робіт тощо), їх апробація.
2. Одержання стандартизованого тесту.
3. Розробка анкет та їх апробація.
4. Підготовка інструктивно-методичних матеріалів для координаторів дослідження всіх рівнів та учасників дослідження.
5. Вибір статистичних і математичних методів обробки та підрахунку одержаних результатів дослідження.

III етап. Проведення дослідження

1. Пілотне дослідження (підготовка учасників, проведення інструктажу).
2. Основне дослідження.

IV етап. Збір та обробка результатів

V етап. Аналіз та інтерпретація результатів дослідження

1. Узагальнення статистичної інформації.
2. Виявлення чинників впливу.
3. Підготовка рекомендацій щодо корекційної роботи, усунення негативних чинників.

Отже, моніторинг не тільки забезпечує достовірною інформацією про якість та ефективність роботи вчителя, а й стимулює сумлінну, результативну працю вчителів, їхню інтелектуальну ініціативу, пробуджує у педагогів інтерес до творчості, прагнення досягти кращих результатів, отримати визнання в колективі. Щороку удосконалюється індивідуальна творча лабораторія кожного вчителя, збагачуючи новими ідеями та знахідками, зростає творчий потенціал педагогічного колективу, рівень професійної майстерності вчителів [6].

Сьогодні перед суспільством і взагалі перед навчальним закладом гостро стоїть завдання осмислення та пізнання буття, створення нової філософії освіти, відкритої до таємниць життя людини, її прагнень, життєвого потенціалу.

Щоб освіта в Україні XXI століття процвітала, вона повинна бути націленою на майбутнє, на розв'язання проблем століття, розвиток творчих здібностей учнів, формування у них загальнолюдської культури, гуманних способів розв'язання світових проблем. Адже від сучасного випускника вимагається осмислено діяти в ситуаціях життєвого вибору, свідомо ставити перед собою завдання, досягати власної мети, діяти продуктивно в усіх життєвих сферах. А саме від педагогічних працівників залежить майбутнє їхніх учнів / студентів.

Список використаних джерел

1. Касьянова О. М. Моніторинг в управлінні навчальним закладом. Харків: Основа, 2004. 96 с.
2. Радченко А. Є. Моніторинг професійної педагогічної компетентності вчителя (МППКВ). *Управління школою*. 2005. № 35–36. С. 24–58.
3. Закон України Про освіту (прийняття від 05.09.2017. Набрання чинності 28.09.2017). URL: <http://osvita.ua/legislation/law/2231/> (дата звернення 15.05.21).
4. Про затвердження Порядку проведення моніторингу якості освіти (прийняття від 16.01.2020). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0154-20#Text> (дата звернення 15.05.21).
5. Лукіна Т. О. Моніторинг якості освіти: теорія і практика. Київ: Вид. дім «Шкільний світ»: вид. Л. Галіцина, 2006. 128 с.
6. Шклярук Н. А. Комплексне оцінювання освітньої діяльності педжагогів засобами моніторингових досліджень. *Освіта.ua*. 06.10.2014. URL: http://ru.osvita.ua/school/lessons_summary/administration/43134/print/ (дата звернення 20.05.21).